

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆจากเอกสาร ตำรา คู่มือวารสาร งานวิจัย จากห้องสมุด จากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนงานวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับการปฏิรูปการศึกษา
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กับการจัดการศึกษา
3. หลักการบริหารและกระบวนการจัดการ
4. การจัดการคุณภาพการศึกษา
5. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
6. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
7. โครงสร้างและการบริหารโรงเรียนในฝัน
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับการปฏิรูปการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้แสดงเจตนารมณ์ที่ให้มีการปฏิรูปการศึกษาเช่น มาตรา 43 กล่าวถึงความเสมอภาคของคนไทยที่จะรับการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” มาตรา 81 กล่าวถึงจุดหมายของการศึกษาและมาตรการเพื่อให้บรรลุจุดหมายว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ”

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากข้อกำหนดในมาตรา 81 ทำให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542 ตามลำดับ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ การปฏิรูปการศึกษาเฉพาะด้านการปรับปรุงโครงสร้าง การบริหาร การจัดองค์กรและการแบ่งส่วนงาน การจัดระบบครู บุคลากรการศึกษา และการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาตามสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปไว้หลายด้าน โดยเฉพาะการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาดังนี้ (สำนักงานปฏิรูป. 2544 : 3-4)

1. มีเอกภาพด้านนโยบายและความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันกษัตริย์

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ในเรื่อง การบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป ให้กระจายไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ให้เกิดความคล่องตัวมีความเป็นอิสระที่บริหารจัดการ โดยองค์คณะบุคคลสำหรับการดำเนินงานด้านนโยบาย แผน และมาตรฐานเป็นภารกิจขององค์กรในกระทรวงส่วนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นองค์กรที่สำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามจุดหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติการกระจายอำนาจให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

ด้านวิชาการ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นได้ นอกเหนือจากหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะมีบทบาทในการให้ข้อมูล และคำแนะนำแก่สถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว

ด้านงบประมาณ การตั้งงบประมาณและรับงบประมาณของสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นผู้พิจารณารวบรวมคำขอส่งให้หน่วยงานต้นสังกัด

ในส่วนกลางพิจารณา และเสนอไปยังสำนักงบประมาณต่อไปการบริหารงานบุคคลจะมีคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือ ก.ค.ศ. ในระดับกรม และมีคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือ อ.ก.ค.ศ. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ด้านการบริหารทั่วไป มีการกระจายอำนาจให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินงานในบางระดับ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งระเบียบอื่นๆ เช่น การจัดซื้อ จัดจ้าง

แนวทางการบริหารทั่วไปมีการกระจายอำนาจให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1. การบริหารและพัฒนาหลักสูตร จัดให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น ตามสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. จัดระบบการบริหารงานวิชาการ ให้ครอบคลุมงานมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา การศึกษาเอกชน บุคคลและองค์กรอื่น การอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย
3. ส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้ ตามแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (หมวด 4 มาตรา 22-30)
4. ส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ
5. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม การทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา
6. ส่งเสริมให้สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ประกอบการพิจารณาโดยกำหนดเป็นระเบียบหรือหลักเกณฑ์และวิธีการรับเด็กเข้าเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
7. ส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เหมาะสม
8. ส่งเสริมให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
9. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ครอบคลุมถึงการควบคุมคุณภาพ การปรับปรุงการประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
10. ส่งเสริมให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาการผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ซึ่งภายในหกปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ ให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการประเมินคุณภาพครั้งแรก ซึ่งจะครบกำหนด ในวันที่ 19 สิงหาคม 2548 การประกันคุณภาพเป็นการบริหารจัดการและการดำเนิน กิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม ว่าการดำเนินการของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544 : 7) จากข้อมูลของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ณ วันที่ 4 กันยายน 2547 (สมศ. 2547 : 8) มีสถานศึกษาที่ได้รับการประเมิน ร้อยละ 49.50 ยังคงมีสถานศึกษาอีกร้อยละ 50.50 ยังไม่ได้รับการประเมิน ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่ได้ส่งรายงานการประเมินตนเองให้กับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา และระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษายังไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานตามกำหนดจึงไม่มั่นใจที่จะขอรับการประเมินในรอบแรก อาจจะเป็นปัญหาในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาหรือเหตุปัจจัยอื่น สำหรับสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินแล้วก็ยังไม่มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3. หลักการบริหารและกระบวนการจัดการ

สมพงษ์ เกษมสิน (2523:11-12) ให้ความหมายของการบริหาร (Administration) ว่า หมายถึง การบริหารราชการ ส่วนการจัดการ (Management) หมายถึง การจัดการในทางธุรกิจมากกว่าจะหมายถึงการบริหารราชการ หรือบริหารรัฐกิจ

พยอม วงศ์สารศรี (2531:30) ให้ความหมายของการบริหารและการจัดการไว้ 3 แนวทาง คือแนวทางที่ 1 การบริหารเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ส่วนการจัดการเป็นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ แนวทางที่ 2 การจัดการเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อการดำเนินการขององค์การธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ส่วนการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้บรรลุผล แนวทางที่ 3 การบริหารและ การจัดการมีความหมายที่ไม่แตกต่างกัน คือ การจัดการจะใช้ในหน้าที่การบริหารระดับสูง เช่นในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การสั่งงานและการควบคุม

กุลชน ธนาพงศธร (2534:3-4) ได้ให้ความหมายของการบริหารและการจัดการว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำใดๆของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในลักษณะของการใช้ความพยายามหรือพลังร่วมมือกันเพื่อต้องการให้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์เดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและทั้งสองคำนี้มาจากจุดเดียวกันเพียงแต่ใช้ตามความนิยมที่แตกต่างกัน คือ การบริหารจะใช้กับองค์กรของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจัดการมักใช้กับองค์กรเอกชน

มัลลิกา คั่นสอน (2547:10) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่าหมายถึง การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งงาน การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ มักใช้กับการบริหารงานในระดับสูง ส่วนการจัดการ หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ มักใช้ในระดับทั่วไปขององค์กร เช่น การจัดการผลิต การจัดการการตลาด แต่ในทางปฏิบัติสามารถนำทั้งสองคำนี้มาใช้ทดแทนกันในหลายด้าน เช่น การบริหารหรือการจัดการธุรกิจ (Business Administration หรือ Management)

สนธิรัก เทพเรณู (2548:82) ได้แบ่งการจัดการการบริหารการศึกษา แบบมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับคือ

1. ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร (to inform)
2. ระดับการปรึกษาหารือ (to consult)
3. ระดับการเข้าไปเกี่ยวข้อง (to involve)
4. ระดับร่วมคิดร่วมตัดสินใจ (to collaborate)
5. ระดับการมอบอำนาจการตัดสินใจ (to empower)

สรุปการบริหารหรือการจัดการ หรือการบริหารจัดการ จึงหมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารหรือผู้จัดการ ใช้ศิลปะ หรือกลยุทธ์ต่างๆที่จะทำให้สมาชิกร่วมกันดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานนั้นๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กรและในปัจจุบันถ้านำคำว่าบริหารมาใช้จะหมายถึง การอำนวยความสะดวก การกำหนดนโยบาย การสั่งงาน การสนับสนุน การตรวจสอบของหน่วยงานของราชการ ส่วนการจัดการมักนำมาใช้ในหน่วยงานขององค์กรเอกชน แต่ในทางปฏิบัติสามารถนำทั้งสองคำนี้มาใช้ทดแทนกันได้ เช่น การบริหารหรือการจัดการ หรือการบริหารจัดการ

4. การจัดการคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 ได้กำหนดหลักการ และนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการรับรองคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับโดยการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นการประเมินผลและติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น (มาตรา 4 วรรค 7) สำหรับการประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาจากภายนอก เพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (มาตรา 4 วรรค 8)
2. ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อ หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 48)
3. ให้สถานศึกษาทุกแห่งรับการประเมินภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี โดยต้องมีการนำเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (มาตรา 49)
4. ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษารวมทั้งให้บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับ การปฏิบัติการของสถานศึกษาตามคำร้องขอของหน่วยงานภายนอกที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น (มาตรา 50)
5. ให้หน่วยงานประเมินคุณภาพภายนอกจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุง แก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด (มาตรา 51)

การสร้างคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาแต่ละระดับ ต้องใช้ระบบกระจายอำนาจ เพื่อให้ประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น การศึกษาต้องเป็นกระบวนการตลอดชีวิตเพื่อเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นสังคมแห่งปัญญา ซึ่งครูผู้สอนและผู้บริหารทุกระดับสามารถดูแลให้ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่และสมศักดิ์ศรี โดยให้บริการเพื่อการเรียนรู้ตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ สามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้เสมอ

ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแนวคิดตามหลักการบริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 :) ได้สรุปไว้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจ มั่นใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ผู้เรียนมีคุณภาพตามพันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องและทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินการรับผิดชอบการพัฒนาให้เกิดคุณภาพการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า เป็นระบบดำเนินงานที่สำคัญสามขั้นตอนตามแนวคิดเพื่อส่งเสริม และเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ

1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก เช่น การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการดำเนินกิจกรรมตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (Quality Audit) เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยสถานศึกษาทำการตรวจสอบหรือประเมินการทำงานของตนเองและให้มีการตรวจสอบจากภายนอก เพื่อให้ผลจากการตรวจสอบทั้งสองส่วนสำหรับการปรับปรุงแผนงาน โครงการ รวมทั้งใช้ในการวางแผนกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

3 การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ตามกรอบงานมาตรฐานระดับชาติ ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งได้แก่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)

จากแนวคิดเกี่ยวกับระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพกับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (Plan Do Check Action : PDCA) ซึ่งประกอบด้วยการทำงานร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ และร่วมกันปรับปรุงองค์ประกอบที่ทำให้ระบบดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนา คุณภาพอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง คือ

1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศเป็นการจัดโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม และมีการประสานสัมพันธ์กันทุกฝ่าย ทุกคนและเป็นการจัดให้มีข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่ครอบคลุมถูกต้องและพึงพอใจในการดำเนินงาน

2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาซึ่งหมายถึง เป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานหลักสูตร และความต้องการของท้องถิ่น

3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติระยะยาว ระยะสั้น ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการลงมือดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนพร้อมการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาที่กำหนดไว้

5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องและจากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้วยวิธีการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

6) การประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่อยู่ชั้นปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นโดยใช้เครื่องมือประเมินระดับชาติ ของกรมวิชาการ

7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการรายงานความก้าวหน้า ผลการปฏิบัติงานประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานด้านคุณภาพ ปริมาณ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ซึ่งถือเป็นการแสดงภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษา

8) การพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริม พัฒนา และประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

แนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ภารกิจหลักตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การปฏิรูปโครงสร้าง และปฏิรูประบบบริหาร อันประกอบด้วยการปฏิรูปการศึกษา และคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องกระทำไปพร้อมๆ กันในเชิงระบบ คือ

1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย

(1) หลักสูตร ซึ่งต้องปรับปรุงให้เหมาะสม คือ เนื้อหาที่เป็นสากลเนื้อหาที่เป็นชาติไทย และเนื้อหาที่เป็นท้องถิ่น

(2) ผู้บริหาร ครู อาจารย์ จะต้องเข้าใจตรงกันในเรื่องเจตนารมณ์ปรัชญาการศึกษา ภารกิจ ผู้บริหารต้องมีทักษะการบริหารที่สามารถบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพสามารถจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นสิ่งที่โรงเรียนยึดถือปฏิบัติเป็นกิจวัตร ทุกคนต้องรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ตนเอง คุณภาพ การบริหารสถานศึกษา และระบบประกันคุณภาพ

(3) กระบวนการเรียนรู้ (Process) กระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูป การศึกษาการเรียนรู้จะต้องพัฒนาคุณภาพโดยคำนึงถึง เด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Centered) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) และทักษะการคิดเป็น คือคิดอย่างมีเหตุผล

(4) ผลผลิตด้านการศึกษา (Output) ผลผลิตทางการศึกษาจะต้องมีเกณฑ์ มาตรฐานของชาติ (National Benchmark) ในการวัด การให้อิสระในการจัดการศึกษากับทุกส่วน ของสังคม เป็นมาตรฐานกลางที่ทุกคนยอมรับได้ โดยมีแบบทดสอบกลางของชาติ (National Test) เป็นเครื่องมือวัดตามระดับช่วงชั้น (เกมม วัฒนธรรม 2544 : 3-5) เพื่อเป็นการสนองตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติโดยการพัฒนา หลักการและระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขึ้นพื้นฐานดังนี้

1 คุณภาพการศึกษา เน้นที่การสร้างสภาพพึงพอใจให้กับผู้บริโภททั้ง ภายนอกและภายใน โดยคุณภาพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ ผู้เรียนที่เป็นที่พึงพอใจของผู้รับช่วงต่อทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต ทุกระดับชั้นเรียน

2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการบริหารจัดการ การศึกษาทั้ง ระบบของสถานศึกษา และเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก

3 การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการสร้าง ความมั่นใจที่ต้องอยู่บน พื้นฐานของหลักวิชา

4 การตรวจสอบการวัดประเมินผลในบริบทของคุณภาพการศึกษา มิใช่เป็นการจับผิดหรือตัดสินให้รางวัล หรือลงโทษ แต่เป็นการให้ได้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงคุณภาพ อย่างต่อเนื่อง

5 มีการกำหนดมาตรฐานด้วยชี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน

6 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เน้นความสำคัญของการสร้างองค์ ความรู้ ทักษะและความมั่นใจของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

7 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เกิดความสำคัญต่อการประสาน สัมพันธ์ภายในระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา และความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ

8 เน้นภาวะความเป็นผู้นำความรับผิดชอบ เอาใจจริงเอาใจของผู้บริหาร และทำงานเป็นทีม (กรมวิชาการ 2544)

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา (อ่ำรุ่ง จันทวานิช, 2544 : 5-9)

องค์ประกอบของแผนงาน	แนวดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน
1. พัฒนาครู ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรฝ่ายสนับสนุนในโรงเรียน และบุคลากรในชุมชน การพัฒนาครู มุ่งพัฒนาครูให้มีความสำนึกและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน และพัฒนาครูให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งในด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skill) และด้านเทคนิควิธีการ	1) กำหนดมาตรฐานคุณภาพครูทางด้านจิตสำนึกความรู้ / ทักษะ และเทคนิควิธีการที่กำหนด เช่น ใช้กรอบการพัฒนาครู โดยยึดหลักการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 5 ระดับตามแนวทางของ NTQ (National Teacher Qualification) เป็นเป้าหมายในการพัฒนาครู 2) ประเมินจิตสำนึก ความรู้ ทักษะและเทคนิควิธีการของครู ตามมาตรฐานที่กำหนด 3) กำหนดหลักสูตรและเนื้อหาในการฝึกอบรมครู 4) จัดทำเอกสารคู่มือ สื่อ และวิธีการฝึก 5) ดำเนินการฝึกอบรม 6) ประเมินการฝึกอบรม 7) เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ ครู ด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 8) ทำการนิเทศภายในโรงเรียน เช่น การสังเกต พฤติกรรมการสอน ให้ข้อมูลป้อนกลับ และนำไปปรับปรุงแก้ไข 9) สร้างเครื่องมือวัดคุณภาพของนักเรียนและทำการวัดคุณภาพของนักเรียน 10) ประเมินผลและนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไข

องค์ประกอบของแผนงาน	แนวดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน
2. พัฒนาการบริหารจัดการ 2.1 ให้มีการบริหารและการจัดการแบบการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	1) จัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้นำชุมชน ปุชนิยบุคคลของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือการศึกษาของโรงเรียน (1) ให้ทุกฝ่ายร่วมพัฒนาโรงเรียน (2) ให้โรงเรียนปฏิรูปตัวเองเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) (3) ให้โรงเรียนมีความสามารถในการปรับเปลี่ยน (Self Renewal Capability) 2) เชิญให้พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน 3) เชิญให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ให้รัฐอุดหนุนสนับสนุน รวมทั้งโรงเรียนได้ทราบถึงความจำเป็นที่ชุมชนต้องการจากโรงเรียนและโรงเรียนจัดให้แนวดำเนินงาน (1) จัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งอาคารสถานที่ให้ร่มรื่น เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก (2) จัดให้มีทีมการสอน (3) จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน (4) จัดบริการแนะแนว และกิจกรรมเสริมหลักสูตร (5) จัดระบบส่งเสริมขวัญ และกำลังใจทำงาน

องค์ประกอบของแผนงาน	แนวดำเนินงาน พัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน
2.2 มีธรรมนูญโรงเรียน (School charter) ในการบริหารโรงเรียนและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน	1) จัดแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) ประชุมคณะกรรมการให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องรัฐธรรมนูญโรงเรียนปัจจุบัน 3) จัดตั้งคณะกรรมการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนและใช้แผนฯ เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการของโรงเรียน 4) สรุปผล ประเมินผล รายงานและนำไปปรับปรุงแก้ไข
2.3 .ให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานของโรงเรียน (MIS) และการสอน (CAI)	1) จัดตั้งคณะทำงาน 2) ออกแบบสำรวจข้อมูล 3) รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์หาข้อด้อยทางการศึกษาจัดทำเป็นระบบสารสนเทศ 4) นำข้อมูลและสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร และการจัดการและการสอน 5) ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลและสารสนเทศเป็นปัจจุบัน
2.4 ให้มีระบบการตรวจสอบ ระบบการประเมินตนเอง การนิเทศภายในโรงเรียนและการควบคุมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพให้สูงขึ้น	1) แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน 2) กำหนดและแบบการนิเทศภายในโรงเรียน 3) ดำเนินการ 4) ประชุมสัมมนา 5) สรุปผล ประเมินผล รายงานผล และนำไปปรับปรุง แก้ไข
2.5 ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน ให้มีการบริหารช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนในเขต/ในเครือข่าย การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน	

เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (2002 Education Criteria for Performance Excellence)

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัยได้สรุปเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศไว้ดังนี้

- 1) โครงสร้างองค์กร เป็นการสรุปภาพรวมขององค์กรว่าด้วยสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิธีการดำเนินการอย่างไร
- 2) ผู้นำ ผู้นำระดับสูงขององค์กร ได้ดำเนินการในเรื่อง ค่านิยม ทิศทาง และความคาดหวังในผลการดำเนินการอย่างไร
- 3) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กรมีวิธีการพัฒนาวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการนำไปดำเนินการและวัดผลความก้าวหน้า
- 4) การมุ่งเน้นผู้มีส่วนได้เสีย องค์กรกำหนดความต้องการ ความคาดหวังและความนิยมของกลุ่มเป้าหมาย สร้างความสัมพันธ์กับผู้เรียน กำหนดปัจจัยในการสร้างความสนใจ ความพึงพอใจ และความไม่ย่อท้อ รวมถึงบริการการศึกษา และหลักสูตรที่เป็นเลิศ
- 5) สารสนเทศและการวิเคราะห์ องค์กรมีระบบการจัดการ สารสนเทศ และการวัดผลการดำเนินงาน และวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศด้านการดำเนินการ
- 6) มุ่งเน้นครู บุคลากร องค์กรมีวิธีการในการจูงใจ และช่วยครูและบุคลากรพัฒนา และใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ เพื่อมุ่งเน้นให้ไปในแนวทางเดียวกัน
- 7) การจัดกระบวนการขององค์กร การออกแบบ และให้การศึกษาใช้กระบวนการสนับสนุนหน่วยงาน
- 8) ผลลัพธ์ของผลการดำเนินงานขององค์กร ผลลัพธ์ของผู้เรียน ที่มุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย การดำเนินการด้านงบประมาณ ผลลัพธ์ของบุคลากร ประสิทธิภาพของงาน (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย 2545 : 11)

5. การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการบริหารการศึกษา ไว้ในหมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ดังนี้ “มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการกระจายอำนาจ และการบริหารการศึกษาไปให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา การบริหารมิใช่เป็นการสั่งการจากส่วนกลางดังที่เคยเป็น หากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจะต้องดำเนินการ โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา หรือกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการจัดและการบริหารการศึกษา แนวทางในการจัดและการบริหารการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการปฏิรูปการเมืองและการปกครองซึ่งได้กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องทำความเข้าใจในหลักการ แนวคิด เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์แบบและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

5.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม และทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือ + การประสานงาน + การรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + responsibility

ความร่วมมือร่วมใจ เป็นความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน เป็นห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรือการทำงาน

ความรับผิดชอบ เป็นความรู้สึกผูกพันในการกระทำงานและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ อยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้กับผู้อยู่ได้บังคับบัญชา

5.2 ประเภทของการมีส่วนร่วม

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการตัดสินใจ ประการแรกที่สุดที่ต้องทำ ก็คือ การกำหนดตามความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นจึงเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง และตัดสินใจในแต่ละช่วง ดังนั้น การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นในช่วงดำเนินการวางแผน และในช่วงปฏิบัติตามแผน

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการ เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงสร้างนี้รวมทั้งผลในทางบวก และผลในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

5.3 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีประโยชน์ต่อองค์การ ดังนี้

1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงจึงยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใช้บังคับบัญชาและผู้บริหารสหภาพแรงงานมีความราบรื่นมากขึ้น

3) ความผูกพันของพนักงานต่อองค์การเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการขององค์การที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจ

4) ความไว้วางใจฝ่ายบริหารมีมากขึ้น พนักงานมีส่วนร่วม จะมีความรู้สึกไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น

5) การบริหารผู้ใต้บังคับบัญชามีความง่ายมากขึ้น ถ้าหากว่าผู้ใต้บังคับบัญชาผูกพันยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น การบริหารจะมีความง่ายมากขึ้น

6) การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจทางการบริหารมาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันในการคิดแก้ปัญหา

7) การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี

8) การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยกันปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้น ซึ่งทีมงานมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญโดยองค์กรส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

5.4 อุปสรรคของการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีข้อดีหลายประการ แต่พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมกลับไม่แพร่หลายในองค์กรปัจจุบันทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่

1) อุปสรรคทางด้านองค์การ ตัวแทนขององค์กรเองทำให้เกิดอุปสรรคหลายอย่างต่อการใช้การมีส่วนร่วม อุปสรรคดังกล่าวได้แก่ ประเพณี ปรัชญา และค่านิยมขององค์กรคุณภาพของนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน คุณภาพของเจ้าหน้าที่ โครงสร้างขององค์การการขาดบรรยากาศสนับสนุนและการขาดระบบการให้รางวัลในการมีส่วนร่วม

2) อุปสรรคด้านการบริหาร อุปสรรคบางอย่างเกิดขึ้นจากตัวของผู้บริหารเองที่ขัดขวางการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ นิสัยด้านการบริหาร ความไม่เข้าใจการบริหารแบบมีส่วนร่วม สมมติฐานของทฤษฎี X ของแม็กเกรเกอร์ (McGregor) การขาดความมั่นคง และความกลัว

3) อุปสรรคทางด้านผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ การขาดความสามารถในการมีส่วนร่วม การขาดความต้องการ การขาดความรู้เนื้อหาหรือความเชี่ยวชาญ การไม่รู้ว่าจะถูกคาดหวังให้มีส่วนร่วมและความกลัว

4) อุปสรรคทางด้านสถานการณ์ ได้แก่ เวลา งาน อิทธิพลทางด้านสภาพแวดล้อม การเอาชนะอุปสรรคต่างๆ การสร้างบรรยากาศขององค์กรแบบสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง นโยบายและระบบการให้รางวัล การให้การฝึกอบรมและการศึกษาและความรู้สึกไวต่อสภาพแวดล้อม

5.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา

ประชาชนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาของชุมชน เพราะโรงเรียนไม่เพียงแต่มีหน้าที่รับผิดชอบสอนนักเรียนในโรงเรียนเท่านั้น ยังมีหน้าที่ต้องสอนประชาชนในชุมชนด้วย (อุ้นตา นพคุณ 2528 : 56-57)

1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

ฉอ้าน วุฒิกรรมรักษา (2526 : 26) ได้สรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนทำได้ดังนี้ คือ ร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมออกแรง ร่วม

ออกเงินและร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิกา ชมดี (2542 : 13) ที่สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมมี 10 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในการประชุม ออกเงิน เป็นผู้นำ ร่วมสัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริโภค ร่วมเป็นผู้เริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้าง และร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

2) ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โลวเดอร์มิลค์ และไลโตส (Lowdermilk and Laitos อ้างใน เสมอนาสวน 2540 : 51) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 7 ขั้นตอน คือ การสำรวจขั้นต้น การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การแสวงหาแนวทางแก้ไข การกำหนดแนวทางแก้ปัญหา การปฏิบัติงานโครงการ การประเมินโครงการ และการพิจารณาทบทวนโครงการหรือดำเนินโครงการให้บรรลุ ส่วนอดิน รพีพัฒน์ (2527 : 101) และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526 : 148-150) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนาตามแผน การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

3) ลักษณะของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้จำแนกการมีส่วนร่วมตามลักษณะ ดังนี้

- 3.1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน
- 3.2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการกลุ่มหรือชุมชน
- 3.3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน

6. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา 2549 : 11-15)

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

- ตัวบ่งชี้ 1.1 มีวินัยมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

- 1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3 มีความกตัญญูกตเวที
- 1.4 มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 1.5 ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
- 1.6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาในสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้

- 2.1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
- 2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

- 3.1 มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ
- 3.2 เพียรพยายาม ขยัน อดทน สะท้อนรอบคอบในการทำงาน
- 3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในงานของตนเอง
- 3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี

วิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

- 4.1 สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและคิดแบบองค์รวม
- 4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการตัดสินใจได้
- 4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ
- 4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดีและมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

- 5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์
- 5.2 มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์
- 5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ
- 5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- 5.5 สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

**มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และ
พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง**

- ตัวบ่งชี้
- 6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
 - 6.2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ได้ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
 - 6.3 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้ และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขภาพดี สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

- ตัวบ่งชี้
- 7.1 มีนิสัยรักในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
 - 7.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูงและมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
 - 7.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุและปัญหาทางเพศ
 - 7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติต่อผู้อื่น
 - 7.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อครู เพื่อนและผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

- ตัวบ่งชี้
- 8.1 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ
 - 8.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์
 - 8.3 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา/นันทนาการ

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

**มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่
รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูพอเพียง**

- ตัวบ่งชี้
- 9.1 มีคุณธรรมจริยธรรมและปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 - 9.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน
 - 9.3 มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน
 - 9.4 มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีวิธีการใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็น ใจกว้างและยอมรับการเปลี่ยนแปลง
 - 9.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษาหรือเทียบเท่าขึ้นไป
 - 9.6 สอนตรงตามวิชาเอก-โทหรือ ตรงตามถนัด
 - 9.7 มีจำนวนพอเพียง(หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุน)

**มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**

- ตัวบ่งชี้ 10.1 มีความรู้ ความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 10.2 มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- 10.3 มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 10.4 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอน
ของตนเอง
- 10.5 มีการประเมินการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่
จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน
- 10.6 มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
ผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ
- 10.7 มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนา
ผู้เรียน

มาตรฐานด้านบริหารและด้านการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

- ตัวบ่งชี้ 11.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
- 11.2 มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 11.3 มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
- 11.4 มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึง
พอใจ

**มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและ
พัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบครบวงจร**

- ตัวบ่งชี้ 12.1 มีการจัดองค์กร โครงสร้างและระบบการบริหารงานที่มีความ
คล่องตัวสูงและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์
- 12.2 มีการจัดข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบครอบคลุมและทันต่อการ
ใช้งาน
- 12.3 มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 12.4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

- 12.5 ผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษา เป็นฐาน

- ตัวบ่งชี้ 13.1 มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา
- 13.2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ และใช้หลักการมีส่วนร่วม
- 13.3 มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา
- 13.4 มีรูปแบบการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
- 13.5 มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

- ตัวบ่งชี้ 14.1 มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
- 14.2 มีรายวิชา/ กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ
- 14.3 มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน
- 14.4 มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 14.5 มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผลและการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน
- 14.6 มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ
- 14.7 มีการนำแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

- ตัวบ่งชี้ 15.1 มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง
- 15.2 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถทางวิชาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
- 15.3 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
- 15.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่พึงาม

- 15.5 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์และกีฬา/
นันทนาการ

**มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้
ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ**

- ตัวบ่งชี้ 16.1 มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม
- 16.2 มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
- 16.3 มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการ
เรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 16.4 มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และส่งอำนาจ
ความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพใ้ใช้การได้ดี
- 16.5 มีการจัดและใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

**มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา
ในท้องถิ่น**

- ตัวบ่งชี้ 17.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
ในท้องถิ่น
- 17.2 สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

**มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา
สถาบัน**

- ตัวบ่งชี้ 18.1 เป็นแหล่งวิชาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน
- 18.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

7. โครงสร้างและการบริหารโรงเรียนในฝัน

โครงสร้างและการบริหารโรงเรียนในฝัน ควรมีการจัดรูปแบบการบริหารให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้และมุ่งสู่ความมีประสิทธิภาพในระดับสากล โดยดำเนินการดังนี้

1. ด้านบุคลากร

1.1 มีระบบการสรรหาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม และให้ได้ว่าผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ ทั้งด้านวิชาการ บุคคล ทรัพยากร และเทคโนโลยีใหม่ๆ มีภาวะผู้นำที่ดีเป็นที่ยอมรับและทำงานเป็นทีมได้

1.2 ครูและบุคลากรจะต้องได้รับการคัดเลือก พัฒนาให้เป็นต้นแบบของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเหมาะสม มีความสามารถตามอุดมการณ์ของโรงเรียนในฝัน

2. ด้านการบริหารจัดการ

2.1 ให้มีคณะกรรมการบริหารของโรงเรียนที่เข้มแข็ง และเข้าใจวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในฝัน

2.2 รูปแบบการบริหารให้มีหลักการแนวปฏิบัติดังนี้

ลักษณะงาน	แนวคิดหลัก
1. ด้านการบริหารจัดการ - งานอำนวยการ - งานพัสดุ - งานการเงิน/งบประมาณ	- มีระบบการทำงานที่คล่องตัวและกำหนดระเบียบขึ้นใช้เป็นการเฉพาะ ไม่อิงระบบราชการ - ให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีอำนาจในการวางระเบียบใช้
2. ด้านบุคลากร - การบรรจุ - การแต่งตั้ง - การโอนย้าย	- มีระบบที่กำหนดการพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับการะงาน - มีระบบการจูงใจการทำงานที่เหมาะสมทั้งค่าตอบแทนและสวัสดิการ - มีระบบการพัฒนาผู้บริหารที่เน้นการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์และมีระบบการประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ 2546

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ผู้วิจัยดำเนินการ มีผู้ทำการวิจัยไว้ดังนี้

เข็มทอง สิริแสงเลิศ (2540) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานครจำนวน 16 แห่งพบว่า ระบบที่โรงเรียนใช้ประกันคุณภาพการศึกษาคือ ระบบประกันคุณภาพที่เน้นการควบคุมการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา และใช้ปฏิทินการศึกษาเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนปฏิบัติงานระยะ 1 ปีมากที่สุด ส่วนการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานของงานตลอดจนการ

ทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานยังไม่พบแบบแผนที่ชัดเจน ระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามทฤษฎีทั้ง 3 ระบบย่อยคือ 1) ระบบการวางแผน บุคลากรมีส่วนร่วมน้อย ไม่มีเป้าหมายมาตรฐานและหลักเกณฑ์การวัดที่ชัดเจน 2) ระบบควบคุมคุณภาพ ขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก 3) ระบบการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติการปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับผู้รับใบอนุญาต บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการทบทวนผลการปฏิบัติงาน และไม่พบว่าโรงเรียนอาชีวะเอกชนแห่งใดมีประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพการศึกษา 3 ด้าน คือด้านคุณภาพของกระบวนการบริหาร โรงเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน และด้านคุณภาพของการบริหาร

พชันี ญาวิระ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบศูนย์โรงเรียน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบศูนย์โรงเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) และศึกษาผลการดำเนินงานพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบศูนย์โรงเรียน จากการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) ของศูนย์โรงเรียนในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทนนักเรียนของศูนย์โรงเรียนร้างวิทยา ศูนย์โรงเรียนบ้านฝาง ศูนย์โรงเรียนห้วยผาวิทยาคาร จำนวน 120 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดประชุมโดยใช้เทคนิคกระบวนการกำหนดอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference : FSC) และ 2) จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group) ผลการวิจัยพบว่าผู้เข้าประชุมขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 120 คน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กรูปแบบศูนย์โรงเรียนด้านการบริหารทั่วไปมากที่สุด รองลงมาเคยมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านการบริหารงานบุคคลตามลำดับ สำหรับการกำหนดแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบศูนย์โรงเรียน ผู้เข้าประชุมได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพอดีต สภาพปัจจุบันของศูนย์โรงเรียน และกำหนดแนวทางพัฒนาในด้านวิชาการ 10 แนวทาง รวมทั้งสิ้น 38 แนวทาง การสังเกตพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนของผู้เข้าประชุม พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในระดับมาก เช่นเดียวกับกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง การประชุมขั้นตอนที่ 2 การประชุมกลุ่ม (Focus Group) เป็นการศึกษาผลการดำเนินงานที่ศูนย์โรงเรียนนำแนวทางที่ร่วมกันกำหนด 38 แนวทางไปดำเนินงานเป็นเวลา 1 ภาคเรียน ผู้วิจัยติดตามผลการดำเนินงาน

โดยจัดประชุมกลุ่มย่อยตามศูนย์โรงเรียน ผู้เข้าประชุมได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทน นักเรียน จำนวน 120 คน จากข้อมูลการประชุมกลุ่ม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการดำเนินงาน สรุปโดยภาพรวมพบว่า แนวทางพัฒนาที่ร่วมกันกำหนดไว้ 38 แนวทาง สามารถจัดกิจกรรมดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

อัปสรศรี พลอดเปลี่ยว (2530) ได้ศึกษาสถานภาพ ความต้องการและปัญหาของงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพการสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิภาพการสอน มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และ โรงเรียนในภาคกลางประสิทธิภาพการสอน

